

דפים יט – כ

לד. א. מה דינה של מחצלת לענין סיכוך?

ב. האם המחצלות לסוגיהן טמאות מדרס או טומאות מגע ולא מדרס?

א. כל מחצלת שהיא מיועדת לשכיבה או לשימושים אחרים – מקבלת טומאה ופסולה לסיכוך (גם אם אין לה בית קיבול ואינה טמאה מדרס והריהי כשאר פשוטי כלי עץ שאינם מיטמאים אלא מדרבנן. עתוס). וכל מחצלת שמיועדת לסיכוך – אינה מקבלת טומאה. ונחלקו הדעות במינים השונים של המחצלות; – לדעת תנא קמא במשנתנו, מחצלת קנים גדולה – סתמה אינה עשויה לשכיבה ולכן אינה מקבלת טומאה ומסככים בה, אבל אם ייעדה בפירוש לשכיבה – מקבלת טומאה ואין מסככים בה. ואילו הקטנה (בכדי שכיבה) – אין מסככים בה אלא אם יעדה בפירוש לסיכוך. ולרבי אליעזר אפילו גדולה אין מסככים בה אלא כ"כ ייחדה בפירוש לסיכוך. כן הסיק רב פפא [וכן שנו בברייתא], והקשה על פירושו של רבא שר' אליעזר נחלק בקטנה ולקולא.

בברייתא אמרו: מחצלת של קנים ושל חילת (מין קנה-סוף. וי"ג: 'חילף' – מין צמח), גדולה (= מעשה עבות) – מסככים בה (אפילו קטנה. רש"י ותוס') מפני שאינה נוחה לשכיבה כי הקנים עבים וקשים. ארוגה – אין מסככים בה (שהארוגה חלקה ונוחה וסתמה לשכיבה). רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: אחת זו ואחת זו מסככים בה. וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו.

וכן הלכה; אין חילוק בין גדולה לארוגה אלא בין גדולה לקטנה בלבד (רא"ש עפ"י הר"ף). יש מי שגורס ומפרש במשנה שמחצלת קנים, בין גדולה בין קטנה – סתמא לסיכוך ולא לשכיבה לדברי הכל, מפני שהיא קשה. לא נחלק רבי אליעזר אלא בשאר מינים (עפ"י תורי"ד). מחצלת של שיפה ושל גמי (= עשויה מקנה-גמא); גדולה מסככים בה, קטנה אין מסככים בה (אפילו גדולה (רש"י). ובוזה לא נחלקו רבי ישמעאל בר"י ורבי דוסא. תוס' ועוד).

ועוד אמרו על מחצלות של אושא שהן טמאות כי מיועדות לשכיבה, ועל של טבריה שהן טהורות, שאין אדם שוכב עליהן מפני שהן קשות (רש"י). וכן מסר רבי חנינא בשם זקן אחד ובשם דודו רבי יהושע שמסככים במחצלות, וכן אמר עולא במחצלות של בני מחזא [ובשאינן ראיות לשכיבה מדובר, כגון של טבריה או של קנים ללא אריגה. חזו"א], מלבד באותן שיש להן כעין שפה סביב, שהן עשויים לקבל דברים ומקבלים טומאה.

א. אף על פי שהסיר מהן את השפה – אין מסככים בהן, כדין בלאי כלים (רי"ף ורמב"ם).

וכן מחצלת שסתמה לשכיבה, גם אם ננקוט שאפשר להעלותה מתורת קבלת טומאה על ידי מחשבה וכד', אינה מתכשרת בכך לסיכוך כיון שכבר היתה מקודם כלי המקבל טומאה, וכדין בלאי כלים (עפ"י חזון איש קנ, טז; אבי עזרי (תנינא) טומאת אוכלין א, ז, מהגר"ש דויטש).

ב. מחצלות שאין להן שפה ומיועדות להנחת דברים עליהן – אין מסככים בהן, שהן מקבלות טומאה דרבנן כדין דף של נחתומין. אין כשרות אלא כאלו המיועדות לסיכוך [או למחיצה או לנאות בהן הקירות. ע' בשו"ת הרשב"א ח"א נח] (עפ"י תוס').

ג. כתב הר"ד: מחצלאות שאין להן יעוד מסוים, והאומן עושה אותן למוכרן לכל אחד כפי צרכו, דינן נקבע לפי דעתו של הקונה, אם לסיכוך או לשכיבה. והרא"ש חלק וכתב שהכל נקבע לפי מנהג אנשי המקום, ובמקום שנהגו לשכב עליהן, אפילו אמר לאומן להתקינה לו לסיכוך אין מסככים בהם, שהרי הרואה אינו יודע מה שאמר לאומן ויבואו הכל לסכך בהם (וע' בשו"ת הר"ן, בשאלה ה).